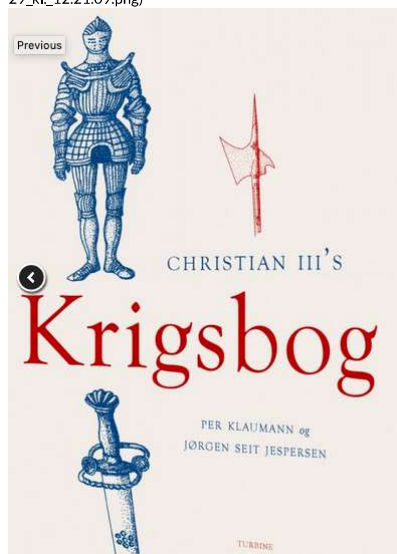

Christian den III's krigsdagbog

(https://mail.krigsvidenskab.dk/application/files/7916/5122/7738/Skaerbillede_2022-04-29_kl_12.21.09.png)

(https://mail.krigsvidenskab.dk/application/files/7916/5122/7738/Skaerbillede_2022-04-29_kl_12.21.09.png)

()

Forfatter: Per Klaumann & Jørgen Seit Jespersen.

Titel: Christian den III's krigsdagbog.

Forlag: Turbine.

Antal sider: 550.

Vejl. pris: 350 kr.

Anmeldt af: Simon Papousek.

Rating: 5.

Krigsbøger kan betragtes som håndbøger eller samlinger af erfaringer der er gjort militært. I Europa findes disse særlige samlinger i forskellige udgaver, hvor et eller flere våbenarter bliver behandlet. I Danmark findes der flere af sådanne, hvor navnlig Joachim Arentsehe's krigsbog *Kriegsbuch I-VII* er ret spektakulær. Den findes på Det Kongelige Bibliotek, og viser på fornem vis hvorledes en krigsbog ser ud: Håndskreven tekst, håndtegnede illustrationer og smukke vignetter og titelblade. En af de seneste gen-udgivelser af sådanne krigsbøger kom i 2006 *Krigskunst og kanoner / Kriegskunst und Kanonen* (Aarhus Universitetsforlag), og nu tilføjes endnu en: *Christian den III's krigsbog*.

Det er netop med baggrund i et fund på Det Kongelige Bibliotek under arbejdet med projektet *War, Defence and Aristocracy* på Nationalmuseet, at denne krigsbog er dukket op. Projektet, som en af bogens forfattere Jørgen Seit Jespersen var involveret i, resulterede desuden med bogen *Krigsteoretiske overvejelser* (Multivers, 2018), som dog ingen umiddelbar forbindelse har til nærværende krigsbog.

...

En af krigshistoriens store milepæle var introduktionen af krudtvåbenet. Den mest effektive og udbredte brug af krudt i Europa kan findes i løbet af 1300-tallet. Her var fodfolk bevæbnet med krudtvåben – primitive rør der affyrede et projektil af sten – og kanoner. Træfsikkerheden var mere eller mindre tilfældig, og skytten skulle være ret heldig, hvis han overhovedet ramte, det han skød på. Anderledes effektiv var kanonen. Navnlig hvis det var stationære mål som murværk, der blev skudt på. Lavetten var endnu ikke opfundet, dertil var kanonen – eller rettere løbet – alt for tungt og uhåndterligt. Således skulle kanonløbet fragtes på hestetrukken ladvogn hen til det sted, kanonen skulle opstilles. Herefter blev den gravet ned i en indretning, der gjorde, at kanonen var rettet mod målet. Så skulle kanonen lades. Hertil var der eksperter, som afmålte krudtladninger, hvorefter kanonen langt om længe var klar til at blive affyret. Ved belejringer kunne mandskabet tilmed påbegynde at hugge projektiler til fra de sten, der måtte ligge rundt omkring. Dette møjsommelige arbejde kunne naturligvis ikke rettes mod bevægelige mål, der blot skulle søge væk fra kanonens skudbane. John Keegan omtaler tidens kanoner som noget, der frem for alt lavede en masse larm og røg. (Se: John Keegan (2003), *Krigens historie*. Rosinante. København, 412)

Det har efter alt at domme været et festligt indslag på slagmarken. Men ret ineffektivt. Forst i 1500-tallet blev krudtvåbenet så raffineret, at både skytten skulle uddannes og trænes i et andet omfang end tidligere, og han kunne nu erstatte bueskytterne på slagmarken. Han erstattede så at sige de bueskytter, som englænderne med succes havde været i stand til at organisere og benytte uhyre effektivt på slagmarkerne imod Frankrig i Hundredårskrigen. Med krudtvåbenets udvikling indvarsledes der en ny tid for krigsførelsen. Det hidtidige grundlag for hvordan slag skulle udkæmpes, havde været mere eller mindre uforandret siden falanksernes tid i antikken. Her havde tætte formationer af pikenerer udgjort ryggraden af hærens kampkraft og organisering i gelleder. Derfor var der stort set ikke behov for nytænkning af reglementer, forordninger eller lignende, men blot benyttelse af skrifter der allerede var kendskab til. Men da krudtvåbenet vandt frem og viste dets betydning på slagmarken, skiftede behovet.

Renæssancen tog sin begyndelse og medførte dén militære forandring, som gjorde den pansret rytter endnu mere sårbar. Det var ikke længere nok med en adelsitel og gudsfrøgt, som alene var med til at sætte en skræk i livet på en lokalt hvervet bondehær. Landsknektene indtog slagmarken og erstattede de store formationer af langbueskytter, som havde vist, hvor effektivt missilvåben kunne bruges. Landsknekten var kendetegnet ved

at være en lejesoldat der i kraft af sin metier, kunne gå i krig for dén, der betalte bedst. At være landsknægt kunne vise sig at blive særdeles indbringende, og pyntesyge var ikke et sjældent syn blandt disse farverige soldater.

Men pyntesyge mænd og krudt udgjorde ikke denne militær revolution alene. Der måtte nye forordninger og reglementer til. *Christian den III's krigsbog* er et eksempel på en nytænkning af netop dette, og hvor de to forfattere Per Klaumann og Jørgen Seit Jespersen har tilrettelagt krigsbogen til en særlig læseoplevelse.

Christin III's krigsbog er disponeret således, at på venstre side optræder en afskrift af den originale tekst og på højre side findes den direkte danske oversættelse.

Første del omhandler selve krigsbogen og dens proveniens, foruden metodevalgene for dispositionen og bearbejdningen af teksten. Dernæst følger selve krigsbogen og hele bogen afsluttes med et mindst ligeså langt afsnit om krigshistorien fra antikken og frem til renessancen. Således placeres krigsbogen i sin rette kontekst og som læser får man et fint perspektiv.

Derudover er de tre dele som bogen omhandler mere eller mindre uafhængige af hinanden i den forstand, at man som læser enten kan læse bogen fra ende til anden, eller man kan nøjes med at læse den afsluttende – og absolut mest omfattende – krigshistoriske gennemgang.

De to forfattere og forlaget skal have ros for at udgive en sjældent set bog om krigsførelse i renessancen på dansk. Der er således tale om en krigshistorisk bog for den historieinteresserede læser og studerende af den periode i Danmarks og for så vidt Europas historie.

...

På Forsvarsakademiets Bibliotek findes et eksemplar af en krigsbog. Det drejer sig om Christoff von Hapsbergs *Kriegsbuch* angiveligt fra 1570. Det er et håndskrift som blandt andet indeholder nogle meget smukke tegninger af materiel.

...

(Ovenstående anmelder har ligeledes bragt en anmeldelse af bogen til *Chakoten*, nr. 1, årgang 2022, hvorfor eventuelle sammenfald kan forekomme)

